

DISSERTATIO ACADEMICA,
DE
VERA NOTIONE FELICITATIS.

QUAM

Conf. Ampl. Facult. Philos. Reg. Acad. Aboënsis,

MODERANTE

Mag. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

*Eloqu. Professore Reg. & Ord. Equ. Ord. Reg. de Stella
Polari, Reg. Acad. Litt. Human. Hist. & Antiquitt.
Reg. Societ. Scient. Upsal. &c. Socio.*

PRO GRADU

Publicæ disquisitioni modeste subjecit

JONAS WIKFORSS,

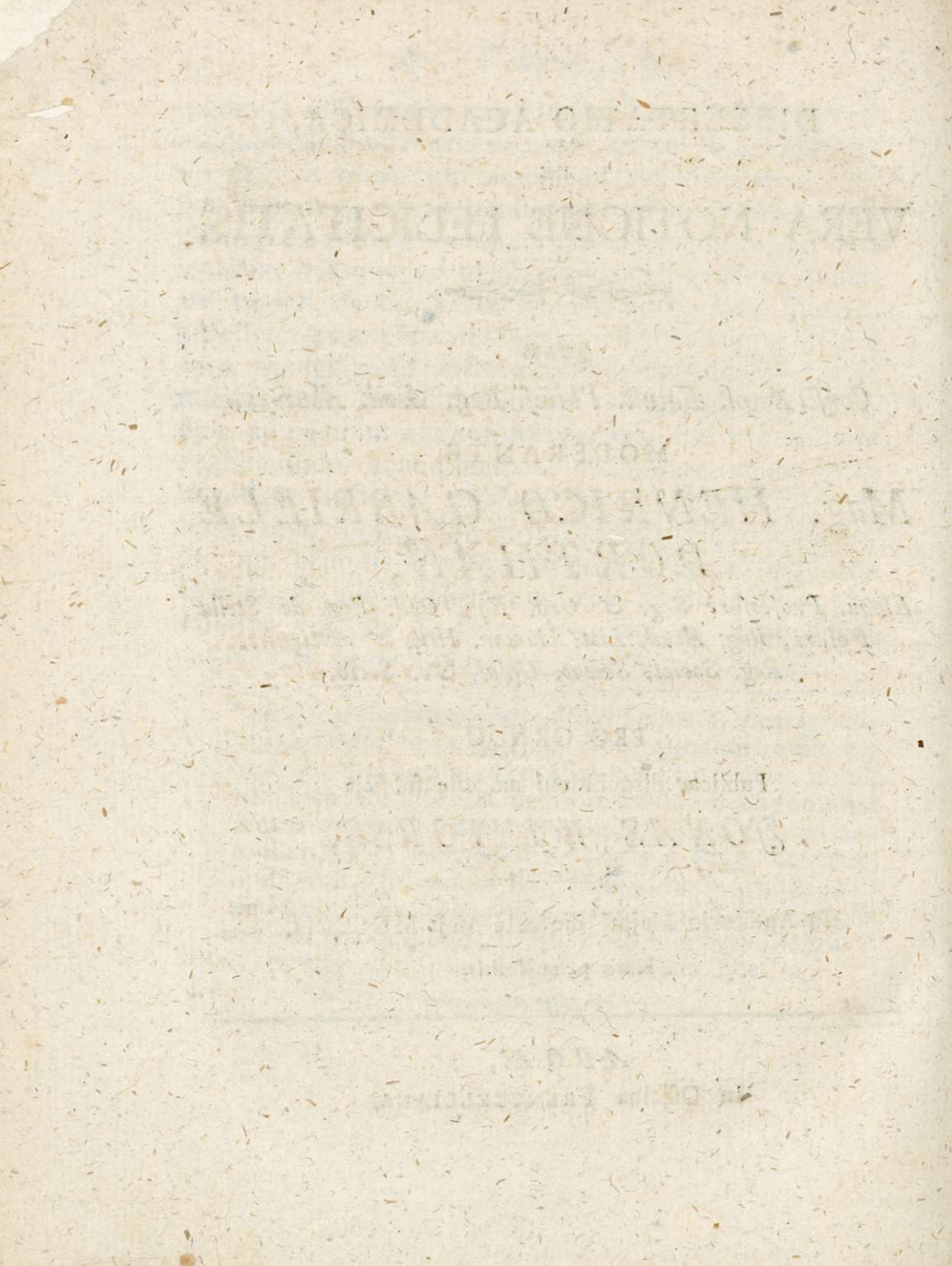
Jemtlandus.

In Auditorio Majori die XII Maji MDCCCII.

Horis p. m. solitis.

ABO Æ,

In Officina FRENCKELLIANA.

§. I.

Quamvis vehemens, a summo atque sapientissimo naturæ Auctore infixum cujusque pectori studium felicitatis suæ promovendæ, arcere omnes homines ab ipso hoc studio obrectando, aut omnino damnando, debuisse videatur; reperti tamen sunt, etiam inter recentissimos Philosophos, qui, cum multis aliis paradoxis opinionibus atque placitis, miro plerumque orationis quoque ipsius habitu propositis a), defendere instituerunt, felicitatis suæ quærendæ studium,

A

a) De multis valet hujus generis Philosophis atque Scrip-
toribus, quod in *Ephemeridibus Literariis Jenensibus*,
(*Allgem. Litteratur-Zeitung*) A. 1794 N:o 108 de uno
pronunciatur: "Philosophie aus Worten, spitzfindige und
"fruchtlose Begriffsbestimmungen und Unterscheidungen,
"sind die Haupteigenschaften, an welchen man alle Pro-
"ducte - - (eorum) erkennen kann." Item quod in iis-
dem *Ephemeridibus* alio loco de alio tali scriptore judica-
tur: "Das ganze besteht aus abstrusen, halbyverdaueten
"Speculationen, die in einen barbarischen, Philosophi-
"schen Tiefinn affectirenden Sprache vorgetragen, sowohl
"die Vernunft als den guten Geschmack beleidigen."

) 2 (

dfum, non modo immodicum illud & fallaci via quæ-
fitæ, sed omnis omnino, irritum esse, absurdum at-
que illicitum. Quod moderatius alii novæ Philoso-
phiæ asseclæ in hanc partem disputarunt, id pro mo-
re suo Dn. *Fichte*, cæteris nempe altius evolare cu-
piens, inprimis vehementer urfit; qui non modo ad
virtutem hoc pertinere, ut omne prorsus felicitatis
studium abjiciatur, aserit, sed etiam omnem omnino
humanam felicitatem commentum esse absurdum con-
tendit (*Dass die Tugend mit einer Verzicht auf alle Glück-
seligkeit verbunden sey, & Dass alle Glückseligkeit eine
Schimäre sey*) b). Ac ne credas, eum de hujus tan-
tum vitæ felicitate loqui (nequaquam illa vel con-
stanti semper, vel mortali cuique integra speranda),
severe prohibet, ne quis vel a Deo, aut in altera vi-
ta, felicitatem expectet. *Das System, in wel-
chem von einem überfinnlichen Wesen Glückseligkeit erwar-
tet wird, ist das System der Abgötterei und des Cötzen-
dien-*

b) Quam tristis, omnisque expers solatii, adeoque humano
generi vere inimica Philosophia! Quæ impensè tamen a
multis commendatur atque thesauri instar nobis offertur!
Alii miras sæpe de felicitate notions propoluerunt ac
propagare conati sunt; hi, non modo a felicitate quæ-
renda homines avocant, sed & omni spe ejus (vel in
hac vel in futura vita) adipiscendæ, prorsus orbant: no-
va profecto ratio hominum sibi studia, applausum atque
admirationem comparandi!

dienstes! Quid de hujusmodi asfertis, prima absonis & impiis, judicabit homo sanus atque sapiens? Fatendum vero est, veram horum Philosophorum mentem non semper adeo esse absurdam, ac præ se ferre verba eorum videntur. Amant enim significationibus vocum abjectis consuetis ac solennibus, novas iis (licentia minime probanda c)) affingere, ut formulæ propositionum inde exsurgant prima saltim facie mirabili atque paradoxa insignes, reliquis hominibus, inde scilicet stupefactis, negotium facesuræ d)! Sic

A 2

no-

c) In notionibus nempe verborum communi usu frequentatorum explicandis, non magis Philosopho quam alii cui-cunque licet ab usu recepto temere recedere, atque sic turbas literis inferre; maxime ubi res hominibus magni æstimatæ, quæque studia, spes, consilia eorum inprimis spectant, simul quasi deprimuntur. Cujusmodi Philosophis merito dicas quod Stoicis, similem olim morem amantibus, exprobravit *Cicero: Hoc est, inquit, vim afferre sensibus, extorquere ex animis cognitiones verborum, quibus imbuti sumus. (De Finibus L. II, C. V.)*

d) Ipsæ tenebræ hinc oriundæ, id quod mirum primo intuitu videatur, homines ad hujusmodi scita avidè amplectenda (a viris sc. profecta magni nominis, auctoritatisque insignis) sæpe excitant: plerique non ipsi per se, sed per alios, tanquam tutores & procuratores suos, cogitant! Confirmat idem omnium temporum experientia, Num placita obscura, incomprehensibilia, imo absurda, aut paucissimos asfeculas aut propugnatores languidissi-

notio Felicitatis ab iis adoptatur inepta atque a reliquorum sensu hominum sapientium plane aliena, qua ad fruitionem tantum *Voluptatis Sensualis* (seu corporalis?) tota restringitur. Qualem nemo sanus (a Sotos & Epicureos crasos in horum numero non ponimus) veram parere felicitatem hactenus asseruit. Hujus igitur vocis genuinam probatamque communiter hominibus sapientibus notionem, ab illata illi temere infamia & tentata ejus depravatione ut vindicaremus, has pagellas exarare placuit; quibus si ad Commilitonum animos contra tristis consilii contagionem muniendos conferre valuerimus, voti nos compotes pretium operæ fecisse lætabimur.

§. II.

Narratur de *Socrate*, eum a quodam interrogatum, annon Regem Persarum (qui omnes eo tempore potentia & divitiis superabat) *felicem* judicaret? respondisse, sese affirmare hoc non posse, quod nesciret quam *sapiens* atque *honestus* ille esset. Quis non

mos invenerunt? Minime, Aescite vir ingeniosus: *Es gehört keine Anstrengung; kein tiefer Philosophischer Geist dazu, um das Unbegreifliche zu begreifen* (ut purant nempe qui talia adoptant). *Hier ist einer immer so weit wie der andere.* BRANDES *Ueber die Weiber* (Ed. I.) pag. 171.

non videt, virum summum hoc responso Felicitatis ideam a bonorum externorum fruitione, in qua pluri-
 mi stulte illam ponerent, abductam, ad animi in-
 pri- mis statum optabilem atque gaudii solidi constantis-
 que retulisse? Rudes nempe homines, oculos nonnisi
 ad ea quæ externos efficiunt sensus convertentes, cum
 in rerum affluentia, quæ ad hos demulcendos perti-
 nerent, summam votorum suorum ponerent, atque
 eas maxime voluptates (earumque conciliandarum
 instrumenta) quæ sensu quodam intentiore & exquisi-
 tiore delectarent, ad felicitatem gignendam conferre
 putarent; sapientiores hunc animis eximere errorem,
 mature instituerunt, atque ab inani non minus quam
 perniciosa illos revocare opinione conati sunt: bona
 quæ venarentur opinata, docentes non modo valde
 esse obtentu incerta, inconstantia, ambigua, fastidio
 obnoxia, inter se sæpe pugnancia, nostro haudqua-
 quam semper subjecta arbitrio, neque nostris viribus
 pro lubitu vel comparanda vel tuenda, sed etiam sæ-
 pe fallacia, cum malis atque doloribus (eadem vel
 comitantibus vel consequentibus) conjuncta acerbis,
 brevem voluptatem longe superantibus. Unde etiam
 neminem ante mortem (respectu nempe horum ex-
 ternorum bonorum) posse felicem recte prædicari,
 monuerunt e).

e) Notum est *Solonis* hac super re cum *Cræso* colloquium;

fugere potest, vitæ felicitatem humanæ magis quasi ex summa effici sensuum gratorum minus exquisitorum, qui plerisque contingere & solent & possunt, vitamque suam mortalibus reddunt non modo non molestam, sed etiam caram, quam ex copia voluptatum (quibus hoc nomen præcipue tribui solet, quæque Philosophos & homines severiores illi infestiores reddiderunt) intentiorum, quarum longiorem & non interruptam continuationem naturæ humanæ indoles ferre non valet *f*). Unde ipsi Epicurei cordatiores, non iis præcipue voluptatibus litandum esse, aut ex iis solis felicitatem metiendam docuerunt, quæ sensibus vehementius blandiantur, quarumque immoderatio usum poenam naturalem, vel defatigationis vel satietatis atque fastidii, vel valetudinis læsæ, provocat & comitem habet.

§. III.

de quo conf. HERODOTUS L. I. C. 30-33. & PLUTARCHUS in *Solone*. Instabilem nempe vitæ humanæ conditionem, ne ante obitum calculos de felicitate ejus tuto iudicare liceret, obstare judicavit.

f) Cfr. SEARCH (TUCKER) *Light of Nature* Vol. I. Ch. XXII & Vol. III. Ch. XXIX. Ex his etiam patet, minora incommoda quæ nobis in vita obveniunt, si multo pluribus majoribusve superantur bonis, felicitatem nostram destruere, censi non debere. Cfr. CICERO de *Finibus*, L. V. C. 30 sq.

§. III.

Ubi porro simul memineris, hominem non tantum corpore constare, sed etiam animo, sede perceptionum nostrarum propria, ejusque igitur *internam tranquillitatem & stabilem oblectationem g)*, per sapientiam (quæ sine dotibus mentis perficiendis intelligi nequit) atque virtutem, cum bona conscientia semper conjunctam, unice obtinendam, non posse non præcipuam constituere optatisimi illius status partem; facile videas, quam inanem sectentur umbram, qui sine hac accedente dote felicitatem vel intelligi, multo minus haberi & possideri posse, arbitrentur. Quamvis enim virtus adeo acerba non sit, ut (ad Fanaticorum, Monachorum & horum rationi proximorum quorundam opinionem Philosophorum) omnem prorsus eliminet vel curam diligentiore vel voluptatem corporis *h)*, honestati nempe congruentem, atque tempe-

pe-

g) *Animi tanquam tranquillitas, quam appellant εὐνομίαν*
- ea ipsa est beata vita. CICERO de *Finibus*, L. V. C. 8.

h) Inter vere inutiles lites, in logomachiam sæpe abeuntes, illa est referenda, quæ & olim inter Philosophos, maxime Peripateticos & Stoicos, ferbuit, & hodieque passim resuscitatur: An in Summo Bono definiendo, ulla voluptatis (inprimis corporeæ) haberi ratio debeat? De qua cfr. CICERO de *Finibus*, inprimis L. IV. coll. L. V. C. 14. Quis in memoriam revocans, hominem esse animal

perantiæ & prudentiæ præceptis parentem, quem sancte custodire modum sola virtus & sapientia docere valet (quarum detrectato aut fracto imperio, frustra se illa recte fruituros homines sperant *i*)) ad men-

& corpore constans & animo, dubitet, quin utriusque integritas ad ideam felicitatis plenam pertineant? Unde CICERO recte, loco indicato, summam appetendorum definit, *quod cumulatur ex integritate corporis & ex mentis ratione perfecta.* Stoicorum contra (& omnis generis fanaticorum) ratio, qui corporis ejusque sensationum ut & rerum externarum nullum omnino in felicitate hominis constituenda haberi respectum jubent, humanæ naturæ repugnare, nemo vel ad domicilii, (in quo collati sumus) conditionem atque quasi apparatus, quo instructa terra est, rerum omnium ditissimum, non modo ad conservationem nostram, sed etiam ad delectationem pertinentium, animum attendens, mox non animadvertit, Auctorem nostri benevolum atque benignum, usu voluptatis innocuæ, honestæ, moderatæ & prudentis (qui neque a rebus agendis gravioribus nos cohibeat, mentem nimis occupando, neque animi corporisque vires debiletet) plane interdiceret hominibus haud voluisse? hilaritatem & gaudia illis nequaquam invidisse? Quibus voluptatibus ut frui possemus, sensus quoque iis percipiendis accommodatos nobis dedit. Quæ omnia consilium suum, adeoque quid nobis liceat, apertissime demonstrant: Ac verum *mentis* usum, sensibus nostris præfectæ ac in omnibus nostris actionibus consulendæ & sequendæ, simul edocent.

i) Unde ejus studium, vel ad hujus vitæ felicitatem pari-

mentis tamen statum, ideam felicitatis maxime esse referendam, & ex eo inprimis æstimandam, nemo non animadvertit. Quis enim nescit, quam potens in ipsos sensus mens exerceat imperium, quorum perceptiones non modo augere aut debilitare, sed etiam aliquando (adscito maxime Phantasiæ cupiditatumque iis adversarum auxiliis) attentionem conatumque omnem ad metam aliam, enixe placentem, convertendo, fere suffocare valet? Cui ignotum est, quam languide animus tristitia aliqua affectus voluptates vel summa arte atque studio apparatus sentiat? Quam alacriter homines labores molestissimos subeant, acresque tolerant dolores, quando bonum aliquod, magna se factum, persequuntur? Quantos in hoc genere conatus non tantum ambitio, avaritia &c. sed etiam officiorum, ac maxime religionis sensus, pepererint? Quanta martyrum constantia, quanta fanaticorum & superstitionum esse soleat pertinacia? Quantos cruciatus Indorum Fakiri &c. sponte susceperint sube-

B

un.

endam tanti est momenti, & declinationes omnes de via ab illa descripta, omnes exceptiones a præceptis ejus sequendis sibi permisæ (quæ vim ejus diminuunt, imperium ejus debilitant & habitum recte agendi destruunt) adeo sunt periculosæ, noxæ atque stultæ! Quare SENECA scite de sapiente: *Fiducia ejus, inquit, non sine scientia sit, scientia non sine constantia: maneat illi semel placita, nec ulla in decretis ejus litura sit.* (De Vita Beata, C. VIII.).

undos &c. ? Quæ omnia abunde docent, ad mentis conditionem, in felicitate æstimanda (quam sic sola voluptas sensualis parere nequaquam valet) præcipue esse respiciendum. Ac alitur mentis delectatio non sensationibus tantum externis, sed locupletissimam ex interno quasi suo fundo inprimis repetere licet. Veri investigatio, atque contemplatio, cognitionisque suæ incrementa prospera (*pabulum studii atque doctrinæ* appellat Cicero) k), boni atque honesti meditatio, voluptas ex officiis percepta caste integreque perfectis, ex salute, perfectione, beatitudine aliorum promota, uberrimam solidissimamque ei materiam præbent l). Virtus (quæ non modo a malis & erroribus arcet, sed

k) *De Senectute*, C. 49. Idemque alio loco: *Est, inquit, animorum, ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum. consideratio contemplatioque naturæ: erigimur, elatiorés fieri videmur, humana despiciamus, cogitantesque supera, atque cælestia, hæc nostra ut exigua & minima contemnimus. Indagatio ipsa rerum tum maximarum tum etiam occultissimarum, habet oblectationem; si vero aliquid occurreret, quod verisimile videatur, humanissima completur animus voluptate.* (*Quest. Acad.* L. II. vel IV, qui *Lucullus*, inscribitur, C. 41.)

l) Inesse honestati naturalem pulcritudinem, veritatem, dignitatem, omnimodam secum consensionem, in quibus animus acquiescat, nemo negare potest. Quibus cum superioris auctoritas additur, vera inde obligationis vis exurgit.

sed etiam via certissima ad summum bonum nos ducit) inprimis fons ejus est perennis, maxime ea, quæ spe alitur alterius vitæ felicioris, conjunctionem nobis cum summo bono promittentis propiorem, animum etiam adversus dolorem, nostra culpa non provocatorum, vim & acerbiteriam valide muniens, eosque solatio efficaci allevans *m*): Unde patet, quam mancam & mendosam sibi forment de felicitate opinionem, qui ex sensuali tantum voluptate eam metiuntur, inprimis si cum Epicuro, suisque asseclis, Providentiæ quoque Divinæ & alterius post fata vitæ eandem privant fulcimine. Quæ omnia sic disputata lucide ostendunt, ad notionem felicitatis explendam (quæ statum involvit hominis dominante & perennante gaudentis tranquillitate atque oblectatione) duo in genere momenta pertinere, ut & verorum adsit copia bonorum (malorum molestias vel excludens vel longe superans), & ut illa bona homo rite cognoscat, non ex aliorum pendens opinione, sed suo fidere judicio valens. Cujusmodi studium felicitatis, rationis simul imperio subjectum, ab Auctore naturæ nostræ, nobis inditum, ut tanquam calcar nos ad officia nostra peragen-

m) Sine qua spe, & vera nostri naturæque nostræ æstimatione (cum omnibus quæ ad honestatem ac virtutem illa exhibet incitamentis) evanescit, & tota vita humana non nisi vani instar & brevis somnii obvenire homini potest, quæ cogitare didicit.

agenda, dotes nostras perficiendas, & consilium existentiæ nostræ promovendum impelleret, adeo non est calumniandum, ut potius omni qua fieri potest diligentia excitandum sit, collustrandum & dirigendum: unde ipsam virtutem vir doctus non male asserit non esse nisi habitum (facultatem promptam) veram suam felicitatem promovendi. De felicitate itaque vera (imperfecte licet in hac vita, sed plenius constantiusque in futura) obtinenda desperare, aut adeo spe ejus hominibus omnino interdicere, est & Religionis præceptis & experientiæ fidei, & voci naturæ repugnare, bellum humanitati indicere, incitamenta potentissima sufflaminare virtutis: quæ jactura, pompa phrasium magnificarum & inanium subtilitatum argutiarumque *n*) umbris intendendis, refarciri haud potest.

n) Quas ita tenuare student, ut plana incorruptaque ratio illas assequi tandem haud valeat, sed per voces tantum formulasque, de industria in hunc usum inventas, inculcari, retineri, propagarique debeant.

